

Rõik, kellele kallis waba Eesti —
lugege ja lewitage seda raamatut!

Barunid ja põhiseadus

Landeswehri parunite plaanidest
põhiseaduse muutmise puhul.

Siis:

Eduard Wilde — Mida wõime
oodata „wabadusõjalastelt“?

1A

40820

Tallinn, 1933

2

183494

Rirjastuse o.-li. „Täht“ trükk, Tallinnas, W. Pärnu mnt. 31. 1933

Wäljaandja :

Eesti Sosjalistliku Töölise Partei Keskkomitee

14., 15. ja 16. oktoobril tuleb rahvahääletusele eesti vabariigi põhiseaduse muutmise eelnõu — arvu järgi juba kolmas weidi rohkem kui ühe aasta kestel. Peab tõsiselt kartma, et need üksteisele järgnevad rahvahääletused on jõudnud paljud ära tüütada ja et mõnigi südametäiega jätab hääletamisele minemata. See oleks aga raske efsisamm, mille tagajärjed oleksid äraarvamata kurvad. Argu tehku ükski kodanik seda saatuslikku efsisammu!

Eks pane ometi tõsiselt järele mõtlema juba see asjaolu, et hääletamisele tulew eelnõu leiab sooja poolehoidu jaks marurahmuslike Sitteri-meeste poolt, kes teatavasti on headeks sõpradeks ja toetajateks meie endistele Landeswehri parunitele. Eks kirjutanud alles hiljuti (juulikuu lõpul) üks suuremaid ja tuntumaid jaks hitlerlaste lehti, „Kölnische Zeitung“ (ära trükitud „Waba Maas“ 27. juulist j. a.): kui põhiseaduse muutmise ei peaks läbi minema, siis võiksid Eesti asel leida wägivaldsed wõimuhaaramise katsed, milliste tagajärjel Eesti wõiks sattuda kommunistliku Wene wõimu alla; et seda ei juhtuks, selleks tulewat soovida, et põhiseaduse muutmise lähets seeford läbi.

Ei tohi unustada, et jaks hitlerlased, kes nõnda kirjutavad, on oma kodumaal püstitanud hirmjaima wägivaldwalitsuse ja igatsenud ka Eesti heita oma wõimu alla, et siin maksma panna weel hirmjam wõimupalitsus parunite orjapiitsa all. Kui needjamad inimesed müüd heal meelel tahaks näha, et eesti rahmas hääletaks põhiseaduse muutmise poolt, siis wõib kinni silmi ette öelda, et see põhiseaduse muutmise peab olema suureks õnnetuks eesti rahmale. Ei ole ju wõimalik, et see, mida jaks hitlerlased ja Landeswehri parunid Eestiile soowivad, wõiks eesti rahmale kasuks tulla. See wõib temale tuua ainult häda, õnnetuft ja hufatust. Ei ole raske näidata, et see tõesti on nii.

Terwele maailmale on wäga hästi teada, et praegustel jaks wõimumeestel — Sitteriga eesotsas — on kindel tahtmine sõjariistus jõuga wõita Saksumaaale uut pinda. Sitter

Ne ja paljud teina mõtteosalised on kordumvõlt kõnelemis ja kirjutanud: uute maa-alade juurevõitmine olewat mõõdapääsematuks tarvilik, sest Saksamaa pind on jäänud liiga kitsaks jaks rahwale. Kõige esimeses järjekorras tulewat balti riigid (Eesti, Läti ja Leedu) wallutada.

Tõsi küll, wiimasel ajal seletawad jaks wiimamehed ja meie maa jaks ajalehed, et Saksamaal ei olewat mõtteski Eestit, Lätit ja Leedu wallutada. Imelikul kombel ajab ka eesti „wabadsõjalaste“ häälekandja „Wõitlus“ jedasama juttu. Ta on kordumvõlt seletanud — eesti rahwal ei olewat midagi karta Saksamaa poolt; kõik jutud, nagu tahaks Saksamaa meid wallutada, olewat tühine kassitamine. („Wõitlus“ nr. 7 ja 10, 1933. a.) Ometi pole see mitte nii. Waigistawaid seletusi on hakatud Berliinist waid selleks laiale saatma, et eesti, läti ja leedu rahwaste tähelepantu suigutada ja kõrwale juhtida ja sellega teha nende äraneelamist hõpjamaks. Misjuguine haiglane wõõraste maade wallutamise iha wal dab jaks wiimamehi, jeda näitab üks sündmus, mis hiljuti löi snuri laineid Rootsis. Nimelt on rootsi „rahwusjotzialistide“ juhile Furugardile, kes seniajani oli snur jaks natside austaja, Hitleri parem käsi Göring (Preisii peaminister) teinud ettepaneku: rootsi rahwusjotzialistid aidaku kaasa, et Saksamaa saaks mõned lõnnapoolsed Rootsi maakonnad kiskuda oma wõimu alla ja liita Saksamaa külge — et sinna jaks laski elama ajundada. Selle eest lubanud Göring rootsi rahwusjotzialistidele rikkalikku rahalist toetust. Furugard on selle ettepaneku liikunud põlastusega tagasi, sest et ei tahtnud oma isamaa ärandjaks saada. Sellest asjast olid hiljuti kõik rootsi lehed snurt lärmi täis.

Kui niisuguseid plaane Berliinis sepiitsetakse Rootsi kohta ja koguni juletakse nende läbiwiimiseks kassplemist alustada rootsi poliitikategelastega, kas wõib siis vähematki kahtlust olla, et Eesti juktess sellased wallutamise plaanid on weel palju kindlamad ja kassgemale ulatawad ja et nende läbiwiimiseks tehakse weel tõhjemaid ettewalmistusi? Eks ole Saksamaal snur hull endiseid balti parumeid, kel on head sidemed jaks wiimameestega ja kes aina unistawad sellest, kuidas jaks riigi abiga tulla siia unesti tagasi, et eesti ja läti rahwastele mõijate wõõrandamise eest werijest kätte maksta ja oma mõijad, au ja hiljuse tagasi saada. Pealegi paistab noore ja wäikese Eesti wallutamine olewat palju kassgem, kui ihe osa ärakasskumine põlise Rootsi riigi küljest. Sellepärast ei aita jaks wiimameeste, balti parunite ja „wabadsõjalaste“ „Wõitluse“ kawalakõnelised

waigistamised mitte midagi. Igal eestlasel jääb kindel tunne ja põhjendatud kartus, et

Saksamaa võimudeste ja nende selja taga seiswate endiste Landeswehri parunite poolt ähwardab eesti rahwast kõige tõsisem allahetmise ja orjastamise hädasoht.

Onnests ei anna aga rahwuswaheline olukord saksa võimudestele praegu võimalust nende plaanide teostamiseks asuda. Nende jõhker wägivalda-poliitika naaberriikide ja oma endi kaaskodanikkude suhtes, eriti aga nende sihikindel ettevalmistumine uue ilmasõja väljakutsumiseks on teinud awaliku arwamise kõigis suurriikides Saksamaa wastu waenulikuks. Neil oludel pole loota, et teised suurriigid jääksid rahulikkudeks pealtwaatajateks, kui Saksamaa asuks teisi maid sõja teel waltutama, mis tähendaks rahwuswaheliste lepingute jalge alla tallamist ning wapustaks rängalt riikide tasakaalu. Sellepärast Saksamaa praegusel filmapilgul ei julge kallale tungida ei Wenemaale, ei balti riikidele. Ta on sunnitud paremaid aegur ootama. Wahepeal ta ei istu mitte käed rüüpes. Ta teeb igas juures, kus aga võimalik, suure hoolega ettevalmistuse tööd, mis võimaldaks kindlamini ja wäiksema wackwaga jõuda oma eesmärgile, kui paras filmapilk on kätte jõudnud.

Ses mõttes on saksa hitlerlastele ja Landeswehri parunitele lõpmata tähtis õnnestada eesti rahwa siseniist jõudu ja nõrgendada tema wastupanuwõimet nii palju kui võimalik. See on parim tee tasandamine Eesti wallutamiseks.

Eesti riik on aga ainult senikaua seesmiselt tugew ja wastupanuwõimeline, kuni kõigil rahwaklassidel on õigus wabalt kaasa rääkida ja kaasa otsustada kõigis riigielu küsimustes, see on — kuni Eestis walitseb poliitiline wabadus ja rahwawalitsuslik riigikord.

Ainult siis, kui kõik rahwaklassid saawad oma huvide ja arusaamiste kohaselt mõju awaldada riigi walitsemisele, on nemad walmis kogu jõuga kaitsema eesti riiki kui oma riiki. See on ainult siis võimalik, kui riigi walitsemise üldist suuna määrab rahwas ise wabade walimiste ja rahwahääletamiste kaudu. Et aga walimised ja rahwahääletused oleksid wabad ja et nende kaudu rahwas saaks maksma panna oma tõelikku ja waba tahet, selleks peab walimise-õigus olema üldine, otsekohtene ja salajaue, ja kodanikkudel peab olema õigus wabalt

avaldata oma arvamisi nii juusõnal kui trükitud kirjas, samuti ka õigus wabalt koonduda ühingutesse ja liitudesse.

ühe sõnaga — poliitiline wabadus ja rahwawalitsuslik riigiford on see, mis teeb eesti riigi oma riigiks kõigile rahwaklassidele ja võibab nemad selle riigi külge, kaswatades nendes wanfumatata tahet seda riiki tarbekorral kuni wiimse weretilgani kaitsta.

Magu Simson oli tugew ainult senikana, kuni ta juuksed olid lõikamata, nii on eesti riik seesmiselt tugew ja elujõuline ainult senikana, kuni ta on waba rahwawalitsuslik riik.

Kui ühel või teisel teel läheks korda ära õonestada ja maha lammutada waba rahwawalitsuslik riigiford Eesti, siis oleks ka eesti rahwa wastupanuwõimel selgroog murtud.

See ongi põhjusiks, mispärast jassa marurahmuslikud wägilamamehed ja Landeswehri parunid nii joojalt pooldawad eesti „wabadussõjalasi“ ja nende poolt koostatud põhiseaduse muutmise eelnõu. Kui eesti rahwa enamus oleks nii ebateadlik, et hääletaks selle eelnõu poolt, siis oleks poliitilisele wabadusele ja rahwawalitsuslikule riigiforrale Eesti antud jurmahoop. Ühes sellega oleks jassa hitlerlastele ja Landeswehri parumeile wõrratult fergeks tehtud Eesti parajal momendil ära neelata ja orjaksse heita.

Mõni wast ütleb: kas see ei ole liialdus? Eks jätta ometi „wabadussõjalaste“ põhiseaduse eelnõu juurema osa meie senisest põhiseadusest muutmata. Tähtsam muudatus seisab ainult selles, et riigifogu liikmete arm wähendatakse fajalt wiieleksümnele ja ametisse pannakse president, — Riigivanema nime all, — sel on tarwilik mõim tugewa walitsuse loomiseks. Kas mõib presidendi ametisse panemisel olla nii suur tähtsus, et rahwawalitsuslik riigiford jääks sellest jummahoobi?

Selle peale tuleb tähendada, et presidendi ja presidendi wahel on lõpmata juur wahet. Riisugust presidenti, mis tahetaks ametisse panna „wabadussõjalaste“ eelnõu järgi, pole nähtud mitte üheski wabariigis fogu maailmas. Minjad riigipead, sellega teda mõiks kõrwu seada, on omaaegne Türgi sulatan ja — Bene ffaar enne 1905. aastat. Pandagu waid järgmisi asjaolusid tähele.

Kogu maailma haritud riikides on läbiböönud põhimõte, et rahva raha kulutamist ei tohi üldada ühe isiku või kogu-
 täie isikute kätte, kes seisavad riigi täidesaatava võimu, s. o. —
 valitsuse eesotlas. Kõikjal fundiud kumvad kogemused maksma
 panema põhimõtte, et riigi rahakott peab jääma rahva poolt
 wabalt walitud ühaldusmeeste — parlamendi — järelewalwe ja
 võimu alla. Saadi aru, et kisse ei tohi tärneriks panna.
 „Wabadusjõjalaste“ põhiseaduse eelnõus öeldakse küll esmalt,
 et „Riigivanem ehitab Riigikogule finnitamiseks riigi wälja-
 minekute ja sissetulekute eelarwe“, kuid see on öeldud waid fil-
 mapetteks ja lihtsameelsete lugejate ninapidi wedamiseks. Mi-
 nelt leiame mõni rida alamal, et Riigivanemal on õigus wälja
 anda seaduse-jõulisi dekreete, millistega tema muuieas wõib ka
 Riigikogu poolt „finnitatud“ eelarwet muuta niipalju kui jüda
 kutjub. Seega on riigi rahakott antud täielikult ühe isiku —
 Riigivanema — meelewilla alla.

Mitte põrmugi ei paranda asja see, et eelnõus ühes
 kohas lastakse wäljapaista, just nagu oleks Riigikogul
 õigus Riigivanema dekreete ära muuta, nii et Riigikogul jääks
 otjustaw sõna öelda ka nende dekreetide kohta. Ka see on jällegi
 puhas filmapete. Nimelt pole Riigivanemale üldse mitte ko-
 huseks tehtud oma dekreete teatawa tähtaja kestel Riigikogule
 finnitamiseks esitada, ja teiseks on temal eelnõu järgi õigus ka
 Riigikogu koduforda oma dekreetidega muuta. Selle tõttu tema
 wõib maksma panna niisuguse korra, et Riigikogu saab ainult
 neid dekreete harutada, mida Riigivanem heaks arwab Riigi-
 kogule harutamiseks anda. Kui ta neid dekreete, millistega ta
 muudab riigi eelarwet, ei saada Riigikogule läbiwaatamiseks,
 siis ei saa Riigikogu nende kohta üldse sõnagi wõtta, äramuutmi-
 sest sootuks kõnelemata. Pealegi wõib Riigivanem igal ajal lõpe-
 tada Riigikogu istungjärgu, kui — tema arwates — „seda nõua-
 wad riiklikud kaalutlused“, see on — täitsa oma äranägemisel;
 jätta Riigikogu poolt wastuwõetud seadused wäljakuulutamata
 ja isegi Riigikogu laiali saata, misjuures ta ei tarbitse enne
 kuul kuul uusi walimisi toime panna. Ja kui uus Riigikogu
 tuleb koku, siis wõidakse see jälle laiale saata, kui ta julgeb
 Riigivanema dekreetide wastu seisukohhta wõtta wõi Riigiwane-
 malt mistis asjas seletust pärida.

Lihtsameelsete inimeste tiisamine on ka see, kui eelnõu
 määrab, et riigivanem walitakse wiefks aastaks. Kuna riigi
 rahakott on täielikult Riigivanema meelewilla all ja temal on
 peaaegu piiramata wõim igasuguste dekreetide andmiseks,
 siis on temal täielik wõimalus sellane olukord luua, kus
 nimepidi wõidakse küll walimised toime panna, kuid tege-

Liikult need on waid hirmutamise õigete ja wabade walmiste üle. Kui kodanikkudest ära wõtta sõna-, trüki-, koosolekute- ja ühingu-wabadus, mis dekreetide abil on waga hõlpsasti teostatam, ja kui ohtralt tarwitada politseilike surve-abinõusid ühest poolt ja müüdamate olluste äraostmist riigi rahadega teiselt poolt, siis saab rahwa taht wõltsida ja moonutada nii palju kui jüda kutsub. Ei ole kuidagi usutaw, et see, kes wiie aasta kestel on nautinud Türgi sultani piiramata meelewalda, eriti rahwa rahakoti üle, oleks nõus wiie aasta möödumisel selle wõimu juurest lahkuma, kui teesama piiramata wõim annab temale pihku kõik wõimalused sellase olukorra loomiseks, et see wõim peab tingimata jääma tema kätte ka järgnevaiks wiisaastaks.

Nii on päewaselge, et „wabadus sõjalaste“ põhiseaduse eel nõu järgi eesti rahwas saaks omale kaela Türgi sultani taolise isewalitseja, kes moe pärast ja filmapettekse lasseb küll wiie aasta pärast toime panna „ümberwalimised“, kellest aga tegelikult rahwas ei saa enam kuidagi lahti, kui tema ka kõige hirmsamat moodi lagastab riigi raha ja turnab rahwaft.

Samuti wõib ilma wähemagi efsimise kartujeta ette kuulutada, et see rahwa poolt walitud Türgi sultan hakkab kohe pärast ametisse astumist oma dekreetidega päitseid pähe ajama kodanikkude sõna-, trüki-, koosolekute- ja ühingu-wabadusele ja peatselt kaotab need wabadused täiesti ära. Nagu ükski kunst ei jassa tuld ja wett ühendada, samuti ei saa iiksteise kõrwal püsida ühe inimese piiramata wõim ja — poliitilisele wabadusele põhjenes rahwawalitsus. Kus ühe inimese kätte on antud sedawõrd piiramata meelewald, et isegi rahwa rahakott on täielikult tema wõimuses, seal ei saa samal ajal kodanikkudele wõimalust anda igat asja wabalt armustada, iga wäärnähte üle awalikult häält tõsta ja wabade ühingute kaudu oma jõudusid kokku liita. Umb-kumb kas piiramata wõimuga „Riigiwanem“ samm-sammult häwitab kõik poliitilised wabadused ja kodanikuõigused, mis igal sammul takistawad tema piiramata wõimu kasitamist, wõi jälle rahwas tõstab mässu, kihutab selle Türgi sultani minema ja seab poliitilise wabaduse ja rahwawalitsusliku korra uuesti jalule. Kolmandat wõimalust ei saa olla.

Rumalate inimeste anekspüüdmise on ka see, kui rahwale töötatakse suurt kofkuhoidu selle läbi, et riigikoguliikmete arm wähendatakse poole mõrra. Kõige paremaks riigi raha kofkuhoidjaks on tegu wõimne parlament, selle liikmed on alalises tihedas sidemes laia de rahwahulkadega ja selle tõttu tunnewad põhjalikult rahwa hädasid ning riigi elu wajuadusi. Wida nõrgem ja tegu wõimetum on parlament, seda pundulikum on järe-

walwe rahwa raha kulutamise üle, ja seda rohkem raiisatakse seda raha ebaotstarbekohaselt ning ilmaaegu. On aga päewaselge, et wiiekümmneliikmelise koosseisu juures ei saa enam juttugi olla teowõimjast riigikogust, kes suudaks wajaliku järelwalwet teostada kõigi walitusajutiste üle, ärahoida ilmaaegset riigi raha pillamist ja taltsutada ametnikkude omawoli. Märetult rümal oleks see inimene, kes kofkuhoin pärast jätaks aida ukse ilma lukuta. Tõeliselt see poleks mitte kofkuhoid, waid suur raiskamine, sest wargate läbi tema kaotaks palju rohkem, kui ta luku pealt kofku hoiaks. Sedasama võib öelda „kofkuhoin“ kohta, mida sel teel tahetakse saawatada, et rahwa film — tema usaldusmeeste kogu — tehakse teowõimetuks. Piisike kofkuhoid, mis selle läbi saadakse, teeks üldise riigi eelarwe kohta wälja umbes sama palju, kui supilusika täis toobri wee kohta. Tõeliselt aga see kofkuhoid oleks sootu näilik ja peblis: ühelt poolt hoitakse küll sentiisid kofku, aga teiselt poolt woolawad just selle „kofkuhoin“ tõttu kroonid minema.

Tartu ülikooli õigusteaduse professor D. Grimm, kel on väga kuulus nimi õpetlaste hulgas, awaldas äsja Tallinna wene lehes mitmeist numbriist läbitäiwa kirjutise, milles näitab, et „wabadussõjalaste“ eelnõu järgi Riigikogu muutuks wäikeseks nõuandwaks komisjoniks ja wabariigi walitus miski kantseleits Riigivanema juures. Uhes sellega, kuna ministrid muutuksid waid käskudetäitjateks ametnikkudeks, saaksid kõige tähtsamaks teguriks riigis need isikud, kes alaliselt ümbritsewad Riigivanemat, see on — igasugused telgitagused wastutatamata tege-lased ja niiditõmbajad. See tähendaks nste ja afende awamist korruptsioonile. Kofkuwõttes oma põhjalikke harutlusi, prof. Grimm ütleb: „Käatida, et selle eelnõu järgi rahwawalitus jääb Gestis alale, võib ainult see, kes ei tunne selle eelnõu õiget tunma, wõi jälle see, kes teadlikult tahab rahwast wiia eksitusse. Selle eelnõu järgi loodawat nut korda nimetada rahwawalit-suslikuks korraks, see on waid tige hirwitamine. See eelnõu paistab kummulil kõik nüüdisaja õigusliku riigi alused ja häwi-tab kõik seaduste austamise, seaduslikkuse ning kodanikuwaba-duse tagatised.“

Mõni wast aga ütleb: kas on see võimalik, et „wabadus-sõjalased“ tahawad poliitilise wabaduse ja rahwawalitusliku riigitorra ära kaotada? Rahjaks on see tõesti nii.

Nemad tahawad, et meil samuti nagu Itaalias ja Saksamaal riigi walitse-mine läheks käputäie „kõwa käega“ wõimumeeste kätte, kelle wõim ei tu-

gene mitte rahwa wabatahtlikule usaldusele ja wabadele walimistele, waid — riigi rahaga ülalpeetawatele wägiwallajõukudele, kes oleks walmis wiigaseks purema ja ära kägistama igaihte, kes julgeb wähematki rahulolematust awaldada wõimumeeste tegewuse kohta.

Et nad sellase eesmärgi poole sihiwad, seda nad harilikult piinawad rahwa eest warjata. Selleks tahaksegi kõlawaid jõnu riigielu terwendamisest ja erakondliku korruptsiooni mastu wõitlemisest. Üks wene wanasõna aga ütleb: naaskelt ei saa kotti sisje ära peita — ikka tuleb ots mõnest kohast nähtawale. Ka „wabadusjõjalaste“ ninameestel aeg-ajalt libiseb tahtmatult mõni sõna üle huulte, mis selgelt paljastab nende tõelikke piüideid ja eesmärke.

Nii oli lugur eriti käesolewa aasta algul, kui nad juure õhinaga ülistasid Hitleri wägiwallawalitsust Saksamaal. Siis mõis „wabadusjõjalaste“ häälekandjast „Wõitluselt“ must walge peal lugeda, et ka Gestil tuleks Saksamaalt eeskuju wõtta ja samalugune „kõwa käega“ wäewõimuwalitsus ametisse panna, mistise Hitleri wägiwallajõugud püstitasid Saksamaal.

Et sellane palgaliste wägiwallajõukude abil rahwa üle walitsew wäewõimuwalitsus wõiks miskisugust waranemist ja terwenemist tuua riigiellu, seda ei saa muidugi ükski inimene uskuda, kel on kübeme sõrdeki inimslikku mõistust peas.

Kus piiramata wõim kodanikkude elu ja surma üle on satunud käputäie „kõwa käega“ wõimumeeste kätte ja keegi ei tohi wõimulolewa hildkonna tegude kohta vähematki murinat awaldada, seal on kelmidel ja riigiwarastel kuldne põli.

Totruseni küüniw rumalus on ka see, kui „wabadusjõjalased“ seletawad, nagu pääseks waid siis rahwa tahtmine riigielus maksuwusele, kui erakonnad taotataks ära. Rahwas koosneb mitmesugustest klassidest, kelle huwid lähewad sügawalt lahku. Kui rahwal üldse on õigus riigi walitsemise kohta oma sõna kaasa rääkida, siis peawad tingimata olemas olema kaks, kolm wõi rohkem erakondi, kelle tegelaste ja eeskawade kaudu

ühtsute rahwaflasside lahkumised huiwad ja piüüded leiawad riigielus wäljendust. Ega's ometi juurtöösturid, juurkaupmehed ja pangahörrad ei mahu ühte erakonda linna- ja maatöolistega wõi wäikepõllupidajatega. Nende piüüded ja huiwad lähewad paljudes küsimustes risti wastamisi. Minuse wõimalus, kuidas kodanikud üldse saawad mõju awaldada riigi walitsemisele ja wõtta osa selle juhtimisest, on ju see, et ühesuguste piinletega ja arusaamistega inimesed ühendawad oma jõu ja koguwad omale wõimalikult rohkem poolehoidjaid, et ühijel jõul panna oma tahte riigielus maksma, — ühe sõnaga — koonduwad erakondadesse ja tegutsewad organiseeritud erakondadena. Ilma seejuga se jõudude koondamiseta jääks iga üksiku kodaniku hää riigis hiiüdjaks hääleks kõrbes, mis ei jakka wähe-matti mõju awaldada riigi walitsemisele.

Et mõned erakonnad sageli antult petawad oma walijaid, talitades risti wastupidi oma eestawadele ja walimistel antud tõotustele, ja et mõne erakonna ninamehed oma isiklikkudes ja kildkondlikkudes huwides jahterdawad riigi ja rahwa huiwad maha, jeda tuleb kahjuks küll ette. Rahwas peaks niisugused erakonnad ja nende tegelased põlastusega oma juurt wälja sülitama. Mida kindlamini rahwahulgal jeda teemad ja mida paremini nad õpivad erakondi ja nende juhte õigesti hindama, jeda harwemaks jääwad ka niisugused wäärnähted. Naste eljitus oleks aga see, kui niisugustest wäärnähtest tehtaks järeldus, et erakonnad tulewad üldse ära kaotada. Erakonnad on üks hädatarwilik osa waba rahwawalitsusliku riigikorra masinawärgis, ilma milleta see masin üldse ei saaks korrapäraselt liikuda, niijama nagu mootor ei saa töötada, kui temas mõni bluline polt wõi kolbe puudub. Ilma erakondadeta on wõimalik ainult üksiku isiku wõi kildkonna despootlik wägimallawalitus. Waba rahwawalitus ilma erakondadeta on niijama wõimatu asi, nagu kuu weji wõi ümargune nelinurk.

Kõik see on nii päewasjelge, et mõnigi wast lüestusega küsib: kuidas ometi wõidakse sellast rumalat juttu ajada, nagu saaks waid siis rahwas oma tahtmise riigielus maksma panna, kui erakonnad kaotatakse ära? Kuid ega jeda juttu rumaluse pärast et räägita. Ei, jeda räägitakse selleks, et laudseid teid mööda liikudes pinda walmistada wäewõimuwalitsusele ja rahwa orjastamisele. Ei saa ju ometi awalikult seletada, et rahwa käest tahetakse wabadus ja walitsemise wõim ära wõtta ja káputáie „kõwa käega“ wõimuwalitsejate kätte anda, selle tegemise kohta rahwal poleks enam midagi öelda. Palju paremini saaks sellesama eesmärgi kätte, kui õnnestuks kõik erakonnad — ilma wahet tegemata — teha põlatawateks rahwa sil-

mis. On wabad erakonnad häwitatud, siis on ka wabal rahwawalitjuslikul riigikorral jalad alt ära löödud.

Ent mispärast wihkawad „wabadusõjalased“ „kõwa käega“ wõimuwalitstust, mis oleks rippumatu rahwa wabast tahtest?

Sellepärast, et nemad on marutagurliste waadetega. Iga rahwa seas leidub teataw hulk äärmiselt tagurlike hingeeluga inimesi, kes sügawamast hingepõhjast wihkawad demokraatlikku riigiforda, poliitilist wabadust ja kodanikkude üheõigust. Need nimetati jellaseid marutagurlasti mustasajalisteks. Eesti „wabadusõjalaste“ ninamehed — need on eesti mustasajalised.

Demokraatlikku riigiforda mustasajalised wihkawad sellepärast, et selle korra juures ei saa nii lähedalt rahwast wälja kurnata ja nii takistamatult riiki paljaks warastada, nagu diktatuurilise wäewõimuwalitjuse juures.

Waba rahwawalitjusliku riigikorra juures kõik erakonnad walwawad üksteise järele ja teewad kohe suurt lärmi, kui mõne teise erakonna mehed teewad midagi halba riigile ja rahwale. Nii erakonnad hoiawad wastamisi üksteist waos. Waba arwustamine ja awalik tuiulutamine ajalehtedes, koosolekul ja parlamendis on aga juureks takistuseks saagiahnitsejatele haikaladele ja rahwanõõrijatele, sest awalik lärm ajab tihti-peale mõnegi raswase sehwiti nurja, ja mõnda sehwiti ei juleta üldse ettegi wõtta, kartes awaliku meelepaha tormi. Kui wõrratult hõlpsamini ja lähedamini saab tumedaid sehwite teha, rahwast koorida ja riiki pügada, kui pole waba ajakirjandust, wabaid erakondi, wabaid koosolekuid ja riigikogu! Kui jumalikult mugaw oleks siis „oma meeste“ äriõid rahwa rahaga „saneerida“, „oma meeste“ pankrottmeistrite wõlgasid riigi kulul korstnuse kirjutada ja üldse rahwa raha mitmejaguseel wiisil wõimumeeste eneste ja nende sõpruskonna taskutesse sokutada!

Et just niisugustel põhjustel eesti mustasajalised wihkawad meie demokraatlikku forda, waba ajakirjandust, erakondi ja riigikogu, selle kohta on ilusaks näiteks ja tõenduslikeks üks Siberi optant W. Tikk, kes möödunud aastal andis Tallinnas wälja ajalehte kõlawa nime all „Samaa“. Tolle lehe weergudel teotati eesti riigiforda nii wärgete sõnadega, et kohtuwõimud olid sunnitud tolle kirjakõri kinni panema. Too optandist „isamaalane“ kogemata lobises oma lehekeses wälja, mispärast ta nii hirmnasti wihkab eesti waba riigiforda. Mees oli nimelt „kõwa käega“ diktaatori Roltshaki ajal teinud Siberis juurepärast sahkerdamise äri: „pannud täpa peale“ wiina tagawaradele kahes juures maakonnas, s. o. ostmud nad üles ja sahkerdamud siis hinge-hinna eest talumeestele maha. Wahutawal juul

hooples mehise, kuidas ta omale jellaste „hiilgamate otstega“ jeehimabrikud ja muud ärid kofku angeldanud. Et eesti demokraatlikus wabariigis wabade ajalehtede, erakondade ja riigikogu tõttu ei saa rahwast jellasel jultunud kumbel paljaks koorida, — waat see ongi põhjusiks, mispärast mustasajalised „ijamaalased“ ei wõi demokraatlikku riigikorda jilmia otjas jallida. Riisugused täitmata isuga sehwimehed ja rahwa koorijad ongi need, kes kõige waljemini rüüskawad erakondade korruptsiooni üle ja kõnelewad demokraatlikust riigikorrast nii halwaks panewalt, kuis aga oskawad. Nendega jeltjwad muud marutagurlise hingedeluga inimesed, nagu endised tsaarivalitsuse ja mõisnikkude kintjukaapijad, okkupatsiooniaegsed heiraadid, tagurliste üliõpilaste korporatsioonide liikmed jne. Suurt osa „wabadussõjalaste“ ridades etendawad ka alffäemafjude ja muude pattude eest teenistusest wäljapeetud politseinikud ja muud riigiametnikud.

„Wabadussõjalaste“ nime nad on omale walinud waid õngejõõdana poolehoidjate wõitmiseks wabadussõjast osawõtnud inimeste ja muude ausate kodanikkude hulgaft. Just niijama, nagu too Siberi optant wõtlis „Jhamaa“ nimeks oma lehekejele, milles eesti ijamaad riimetati ja mustati kõige pesuehtjamas Siberi summitööliste ihargoonis. Tõeliseft aga jelle mustasajalise liikumise waim ja eesmärgid on täielisft wastand eesti wabadussõja waimule ja eesmärkidele. Wabadussõjas eesti põllumees ja tööline wõitlesid jelle eest, et eesti rahwas wõiks oma elu korraldada waba rahwawalitsuse alusel; Parla, Sirgu ja Rõugu „wabadussõjalased“ aga tahawad poliitilise wabaduse ja rahwawalitsusliku korra Gestis häwitada. Tõelistele wabadussõjalastele Landeswehri parunid olid jurmaawaenlasteks. Sirk-Parla-Rõugu „wabadussõjalaste“ ja Landeswehri parunite wahel aga walitseb „jalgamatu jümpeatia“ ja „ilmawaateline üksmeel“.

Et „wabadussõjalaste“ ridadesse lõepoolest on koondunud kõiksugu tumedad tüübid ja läbikukkunud tegelased, see on jilma torganud kõigile erapooletuile waatlejaille. Nii kirjutas „Päewalehe“ toimetaja R. R. 8. juunil j. a.

„Wabadussõjalaste“ tuuma moodustawad igasugu läbi põlenud ja pankrottiläinud wõi pankroti äärel seiswad ärimehed, kes kogu maailma peale kurjad, jiis kriminaal-adwokaatide klientuur, kellele nuhtluseaduse paragrahmid aegajast liiga teinud, jiis igasugu optandid, kellest mõned wabadussõja päewil meie wastu wõidelnud, sel meeles iffa weel tsaariaegsed ihhapotid. Kõik suuremalt osalt inimesed, kes meie wabadussõjast ihuhingega eemale hoidsid.“

Et L. R. olukorda kujutab nii, nagu see tõeliselt on, selles võib kergesti weenduda, kui ainult waadelda, kes on „wabadussõjalaste“ ninameesteks ja juhtideks.

Eks ole ometi enam kui iseloomulik, et nende juhtide seas ei leidu ainult tegelast, kes oleks filmapaistivate teenetega maa ja rahwa ees ära teeninud üldise lugupidamise ja rahwa usalduse. Hoopis selle vastu! „Wabadussõjalaste“ ninamehed on just nagu eriti wälja walitud jeda sorti „tegelastest“, kes anjusest ja riigielu terwendamisest kõneledes tahtmatult tuletawad meele karstuse jutlustajat, kel kange wiinalehk käib suust wälja ja keel ei taha hästi sõna kuulata. Waadelgem waid mõnda ühikut sellest riigielu „terwendajate“ hulkist.

Seal on näiteks Tallinna advokaat Theodor Rõuk. Üks „wabadussõjalaste“ põhiseaduse koostajatest. Suurte programmi-kõnede pidaja „wabadussõjalaste“ kongressidel. Ühe sõnaga — „wabadussõjalaste“ üks „waimliji juhte“. Kes aga ei mäleta, kuidas see mees, olles siseministriks, pidi 1. detsembril 1924. a. oma andeksandmatu lohakusega hukutama eesti riigi? Ühi on küll jeda wäärt, et selle juures weidi pikemalt peatuda.

On jageli kõnelnud, — ja täie õigusega, — et 1. detsembril 1924. a. eesti riikline iseseisvus rippus juurjekarwa otjas. Mõni juhuslik ebaõnnestumine walitjuse wägede pool ja niisama juhuslik õnnestumine mässulistest pool, ja — kui kergesti poleks siindmused wõinud wõtta jootuks teise pöörde! Ent andmete põhjal, mis nüüd awaldatud, trükkis, võib fimitada:

jeda mässu ühes kõigi täitja ilmaaegsete wereohwritega nii ühelt kui teiselt poolt oli täiesti wõimalik ära hoida, ja see oleks ka ilmtingimata ära hoitud, kui riiklise julgeoleku wastutaw juht — siseminister — oleks seisnud oma ülesannete kõrghel.

Nimelt on „Sõduris“ nr. 50—52, 1932. a. kaitsewäe arhiivi dokumentaalsete andmete põhjal awaldatud artikkel — R. Lauritsi juurest, — millest nähtub, et pörandaluste mässu-kawatfused olid meie luure-asutistele warakult teada wäga täpselt ja juure peenusteni. 30. novembri hommikul oli isegi see meie wõimudele teada, et sama päewa õhtuks on pörandaluste löögirühmade mehed suuremates hulkades kofku kätutatud, muuseas Julhkentaali ja Kristiine heinamaale, ja et sõjawäelastel on kästus ilmuda mündreis ja aumärkidega. Kaitsewäe luureosakond on kõigist neist andmeist järeldanud: „on tunne, et midagi on tulemas“, ja nõupidamisel politsei-esinda-

jatega 30. novembri hommikul on muuseas arutatud küsimust: kas pole karta kommunistide wäljaastumist juba täna õösel?

Küüwõrd täielikkude andmete juures oli riigi julgeoleku eest walwele seatud wõimudel täiesti wõimalik õigeaegse wastulöögiga tõmmata kriips läbi mässumeeste kawatsustest. Larmittes ainult 30. novembri õhtupimeduses mobiliseerida politsei jõud, tarbeksorral neid woel kaitsewäe osadega lõwendades, ja teha suurejooneline haarang Suhtentalis ja Kristiine heinamaal ning muudes kahhtlastes kohtades. Olesk feda tehtud, siis olesk mässulised mässu eelõhtul tabatud, ja feda mässu, mis kergesti olesk wõinud hufutada eesti riigi, poleks olnud.

Nõupidamisel 30. novembri hommikul ongi otjustatud õhtul kell 11 teha suurem haarang Kristiine heinamaal, millest pidid osa wõtma allohwitseride kool ja sõjakool. See haarang on aga jäetud teostamata. Misparast — feda kaitsewäe arhiivi andmetest polewat näha.

Kindel on aga üks: olesk sifeministriks olnud kohusetruu inimene, kes ihu ja hingega olesk walwel seisnund eesti riigi julgeoleku eest, siis poleks nende andmete juures, mis mässu-eelsel hommikul meie wõimudel olid käsutada, feda suurt haarangut milgi tingimisel jäetud tegemata. Ükski sifeminister, kel küheme wäärtki on kohusetruudust ja riiklikku wastutusetunnret, ei olesk lihtsalt hingerahu saanud, enne kui ta poleks liikuma pannud kõik abinõund riigi julgeoleku säilitamiseks. Aga meie julgeoleku eest walwele seatud sifeministriist Rõuk'ist on teada, et tema 30. novembri õhtul wäga lõbusas seltskonnas aega wiitnud ja siis õndsas südamerahus magama heitund ning alles siis üles ärganund, kui mäss oli juba enam-wähem liiwideeritud.

Nagu teada, õnnestus 1. detsembri mässumeestel wallutada waid ühe wäeoja, nimelt lennuwäe dimisjoni. Sellepärast anti sõjamäljakohitu alla faks noort lennuwäe ohwitseri. Kohus leidis, et nemad ei olnud ülesnäidanud feda korralduse- ja teguwõimet, milleks ohwitser on kohustatud. Oma surmaga pidid need faks noort inimest lunastama oma süü.

Kes on aga suurem süüdlane, kas need faks noort ohwitseri, wõi sifeminister, kelle hooletus pidi hufutama kogu eesti riigi?

Ohk kiik R. Lauritsi artiklis awaldatud iisikasjad tol ajal jäid teadmatuiks ihegi juhtiwatele poliitika-tegelastele, ometi oli ilma felletagi kõigile selge, et sifeminister Rõuk oli oma wastutusrikkal kohal ülesnäidanud nii suurt hooletust, mida eesti rahwas ei wõi italgil unustada ega andeks anda. Oli ju temal käsutada wäga korralik suure-agentuur ühes wastawate,

üisna suurte krediitidega, mis oleks pidanud võimaldama mässu ära hoida. Sellepärast oli järgnevate valitsuste moodustamisel juhtivates poliitilistes ringides otse endastmõistetav, et niisugune inimene ei või Eesti riigis ilalgi enam arvesse tulla riigitegelasena mistisugusel juhtival ja vastutaval kohal. Pole imestada, et mees nüüd on hirmus vihane poliitiliste erakondade peale ja laia juuga rääskab „erakondade korruptsiooni“ üle. Ega's ühegi korraliku poliitilise erakonna ridades niisugused skandaalselt läbipõlenud tegelased enam ei saaks mistit osa etendada. Aga vaat — „vabadussõjalaste“ liidu jaoks sellane „tegelane“ kõlbab koguni juhiks ja eestvedajaks! Sa temal endal jatkub — pehmelt öeldes — „kodanlist julgust“ esineda suurejuulijena „riigielu terwendajana“ ja halwaks-paneva kohtumõistjana eesti erakondade ja riigitegelaste üle, kes ei oskawat eesti riigivanfrit küllalt targasti juhtida!

Kuid — mis teha, kui ükski korralik ja luguspeetud tegelane ei tihka kaasa minna selle mustasajalise liikumisega! Sellepärast pole ka „vabadussõjalastel“ paremaid juhte kujukilt võtta. Näiteks on nad kaitsewäe kõrgematest juhtidest — kindralitest — oma tegelaseks saanud waid üheainsa, ja üks ole iseloomulik, et jelleks on kõige mannetum ja teenetewaesem meie kindralist —

kindral Larka, kes wabadussõja esimestel nädalatel eesti rahwawäge juhtides oli

just nagu kama takus,

jättes otse majendawa mulje oma täieliku saamatusega ja wõimetusega olukorrast selget ülewaadetki saada, olukorra üle walitsemisest sootuks kõnelemata.

Wast ehk weelgi iseloomulikum on see, mispärast kindral Larka hakkas „vabadussõjalaste“ mürgeldamisi kaasa tegema: sellepärast, et riik oli sunnitud wähendama kindralite pensioone, mis omal ajal olid määratud otse hullumeelselt kõrged. Kui kindral Larka pension wähendati 18.000 senti kuus, mis isegi weel on enam kui rikkalik, eriti kuna too kindral on riigilt saanud ka pool miljonit senti ühefordset autasu ja ühe paremaid mõisaid Tallinna läheduses, — siis hakkas kindrali-härra mööda maad ringi rändama ja hirmsat kihutustööd tegema erakondade ja riigitegelaste vastu, kes eesti riigimajanduse wiinwat kuristikku.

Aga kui mees sai 575.000 senti aastaks pensiooni — lisaks uhkele mõisale — siis ei röökinud ta sugugi, et eesti riigimajandust juhitakse kuristikku.

Ei, siis oli mees eesti riigiga üpris väga rahul ja nohis aga vaikelt oma mõisas oma würstlikku pensiooni, mille saamiseks temal öieti polnud mitte miskisuguseid teeneid eesti wabadusõjas ega üldse eesti rahwa ees.

Kuulates niisuguse mehe halwatspanewoid rääskamisi meie demokraatliku riigikorra, riigitegelaste ja erakondade kohta, on päris raske ennaft taltjutada, et mitte südametäiega sülitada ja mõne foolase sõna ütelda.

Narwas on „wabadusõjlaste“ eestwedajaks keegi Podrätšik, kes omal ajal oli Tallinnas politsei-jaooskonna ülemaks. Peatselt tulid tema tegewuses ilmniks jellased korruptsiooni asjad, et ülemus oli sunnitud meest ümber paigutama teisele kohale Tallinnas. Aga ka siit tuli ta jällegi õige ruttu ümberpaigutada esmalt Gaaphalusse, siis Wiljandisse. Kõhale korrale oli ministri poolt koostatud ettepanek wabariigi walitsusele tolle hõrra wallandamiseks, riigiteenistusseaduse § 42 põhjal, j. o. kuna tema tegewus leiti riigi huwidele kahjulik olewat. Esmisel korral mees lubas meelt parandada. Sõrgmisel korral poleks uued meeleparandamise töötused enam leidnud uskumist, ja jellepärast mees andis ise wiimase silmapilgul teenistusest lahkumise palwe. Eks ole jällegi paras mees „korruptsiooni wastu wõitlemiseks“!

Tuliseks „wabadusõjlasteks“ on ka üks väga tuntud hõrra — Gustaw Landmann. Eesti wabadusõjaga temal pole küll vähematki pistmist, sest wabadusõja aegu ta elas Peterburis. Sealhetes hegastes oludes mees oli osanud omale suurend warandused kofku hangeldada, nii et 1920. aasta lõpul Eestisse tulles ta oli üks rikkamaid mehi Eestis. Et oma rikkust weelgi suurendada, ta astus Nõukogude Wene saatkonna teenistusse alalise äriagendina ja hakkas laiaulatuslikke ärioperatsioone ajama. Kuna ta aga waid segases mees oskas kala püüda ja harilikku äritegewust normaal-oludes sugugi ei tundnud, siis lähfid kõik ta ärid uperkunuti ja lühikese ajaga ta oli kõigist oma majadest, laewadest, autodest ja muudest rikkustest lage nagu ennegi. Wiimase hädaga mees pani toime suurejoonelise kelmuse: warastas wõltsdokumentide abil tolli pealt päratu suure partii wõõraid tallanahku wälja — umbes kümne miljoni sendi väärtuses. Asi tuli aga wälja ja mees mõisteti mitmeks aastaks wangiroodu. Wanglast wabanedes on ta püüdnud jälle äri ajada, aga haljale ofjale ja endisesse rikkusesse pole need ärid teda mitte wiinud. Mis siis muud kui — hakata „wabadusõjlasteks“, „korruptsiooni wastu wõitlejaks“ ja „riigielu terwendajaks“! Eks anna ju „wabadusõjlaste“ liikumine kõige enam lootust, et ehk tulewad jälle segased

ajad, kus riigivõim satub „kõwa käega“ vägivallameeste kätte. Oh, kuid siis jälle saaks segases mees talu püüda ja suuri riis-
tusi kottu hängeldada!

Suureks „riigielu terwendajaks“ ja „vabadusõjalaste“ häälekandja „Õõitlus“ kaastööliseks on ka Johannes Suhtund, kes 1924. aastal amettes Kose metja ja tappis seal oma sõbra — välisministriüriti kassa-ametniku Peitleri — röövi-
mise otstarbel, mille eest ka mõisteti eluksajaks sunnitööle. Tänuks selle eest, et vabariigi valitsus armuandmise teel vähen-
das tema karistust, nii et ta mõõdumuid aastal wanglast lasti
joi, mees teeb nüüd suure agarusega demokraatliku korra vastu
juri ja julega kihutustööd. Eks ole jällegi paras mees, kes otse
jumalikult sobib „riigielu terwendajaks“!

Kas nimetada veel Tartu „vabadusõjalaste“ juhti eru-
kolonel Rubbot, kelle kohta kindral Laidoner ühes lehes hiljuti
kirjutab, et teda oldi sunnitud kaitsemäe teenistusest vallandama
liigse alkoholi tarvitamise pärast? Õõi jälle Maarja-Magda-
leena pastorit E. Tenmanni, kes on ülemaalse kuuluse
omandanud igaveste kohtuprotessidega oma koguduse liikmete
vastu ja skandaalsete kirikutülidega, kus altari ees on keldud ja
inimeste jalust maha löödud? Õõi Tartu „vabadusõjalaste“ ju-
hatusliiget Ed. Saareperat, kes ühes pastor Tenmanniga käis
Tartumaal koosolekuid pidamas ja eesti riigitegelaste „korrupt-
siooni“ üle räuskamas, ja nüüd — augustikuu lõpul — sattus
ise kohtuvõimude kätte, sest et oli „Tööta Haritlaste Ühingu“
raha ligi 380 krooni kõrvaldanud ja pintslistse pannud?

Seda „vabadusõjalaste“ juhtivate tegelaste pildigale-
riid võiks jätkata ilmlõpmatuseni, kuid — jatkub sel-
lestki! Võib ainult öelda, et nende read aina kurbisewad iga-
sugustest läbipõlenud tegelastest ja tumedatest õnneliitidest, kel
on kange igatsus segase mee järele, kus saaks jälle „ilusaid
otse“ teha ja ülesse pinna peale kerida. Ilusaid ja lugupeetud
tegelasi selle vastu ei leiaks nende seast ükski Diogenes later-
natulega päise päewa ajal.

Kas võib keegi imestada, et seda sorti „tegelased“ päewast
päewa teevad kõlawaid jõnu „anusest“ ja kuulutawad iseendid
„sagariteks, kes ohurimeelselt tahawad anda oma jõnu, tahte
ja elu rahwa teenistusse“ („Õõitlus“)? Eks see ole ju wana
tuntud nähe, et kõige suuremad feldid ja juurpetturid alati kõige
waljemini krüskawad oma suurest „anusest“, kuni nad ühel ilu-
sal päewal nabitakse mõne feldmüüri pealt kinni ja pistetakse
trellide taha.

Et keesugused tumedad tüübid ja läbipõlenud tegelased
võitfid esineda mistisuguse läbiõeldud eeskawaga riigielu

terwendamiseks ja ära teenida rahwa usalduse ning poolehoidu niihästi oma eestawaga, kui ka oma juhtide usutusega, sellest ei saa muudugi juttugi olla. Nende eesmärk on ainult — ükskõik misjuguiste abinõudega saada riigivõim oma kätte, et siis hakata rahwast paljaks loorina. Sel eesmärgil nad püüawad waba rahwawalitsusliku riigikorra wäärtust rahwa silmis iga abinõuga maha kiskuda. Sellepärast puhutakse demokraatliku korra wäärnähteid ja poliitiliste erakondade warjukulgi nii hureks, kui aga osatakse. Meelega jäetakse ütlemata, et diktatuurilise wägiwallawaltisuse juures wäärnähted on weel sada korda hullemad, nende wäljarookimine aga sootn wõimata, kuna kõide juud on wägiwaldselt suletud ja rahwal pole miskit võimalust rahulikul teel sahti saada tema kufil istuwatest wõimameestest, kui need ka kõige jultummal kombel kurnawad riiki ja lagastawad rahwa raha.

Tõeliselt on üksnes waba rahwawalitsusliku korra juures võimalik kiritarwitusi ja wäärnähteid riigielust samm-sammult wäljarookida — sedamööda, kuis kodanikud muutuwad ifka enam teadlikkudeks, — sel lihtsal põhjusel, et selle riigikorra juures kodanikud on wabad ja wõiwad taktistamatult wõidelda wäärnähte wastu. Ka sellest muudugi waigitakse. Umberpöördukt — rahwale kuulatakse ette, et diktatuurilise wäewõimuwalitsuse juures walitsewat tõde, ausus ja õigus, kuna demokraatlikku riiki püütakse kujukada kõige hullemat korruptsiooni mädanikkana. Sgale wigastamata mõistusega inimesele peaks aga olema päewaselge, et tõeliselt on kugu risti wastuõksa, nagu jeda muuseas ka näitawad hirmjad korruptsioonilood Szaalias, Ungaris ja teistes diktatuuri riikides, mis aeg-ajalt saawad awalikult teatawaks, ehk küll wägiwallawõim püüab korruptsiooni igawiisi sumbutada ja warjata. Rahwawalitsuslikus riigis küll kirjutatakse ja kõneldakse wäärnähetest palju rohkem kui diktatuuri riigis, — just sellepärast, et poliitilise wabaduse tõttu see on võimalik. Tegelikult aga sellejama pärast korruptsioon ei saa nii sügawale juurduda ega laiale lewineda, nagu diktatuuri sumbumud õhkonnas.

Kõige parema meelega mustasajalised wõimuahnitsejad haaraksid riigivõimu oma kätte wägiwaldse riigipöörde teel. See on aga seotud kõise hädaohuga, sest wägiwaldne wõimuharamine wõib lõppeda jamaajuguse nurjamisega, milline jai osaks kommunistidele 1. detsembril 1924. a. Sellepärast ongi „wabadusjõalaste“ nimamehed arwanud paremaks kasutada kandsel teed demokraatliku korra häwitamiseks. Demokraatliku korra lammutamine — see on „wabadusjõalaste“ põhiseaduse eelnõu tõelik otstarb ja ainuke eesmärk. „Riigielu

terwendamine", „erakondade korrupsiooni vastu võitlemine“ ja muud sõlavad sõnatõlkjad, millega katsutakse seda eelnõu teha meeldivaks ja suupäraseks, pole muud kui kiirgav kassikuld ja petlik laadareklaam. Meed mustasajalised võimuvahetitejad vehkendavad väga õieti, et kui rahva enamus laseks ennaft pimestada sellest kassikullast ja laadareklaamist ning hääletaks selle ebademokraatliku põhiseaduse poolt, siis langeks riigivõim iseenesest varem või hiljem nende sülele just nagu ussitatud õun. Küll siis alles algaks pöörane korrupsioon ja rahva raha lagastamine!

Päevajelge on aga jee, et kui riigivõim nii või teinuti peaks jattuma selle mustasajaliste kamba kätte, siis nemad ometi ei jaksaks miski „kõvakäelise“ hirmuvalitjuse varal seda võimu piisivalt oma käes pidada. Kuna nende vägivõimuvahitjus peaks alaliselt seisma sõjajalal laiade rahvahulkadega, kes vaid hambaid kiristades oleks sunnitud seda rõõvsalga valitsemist kannatama, siis oleks eesti riik seesmiselt äärmiselt nõrgestatud ja igaks tõsisemaks vastupanuks välisestele hädachtudele täiesti võimetu. Riisugusel olukorral on vaid üks võimalus olemas: end-kumb kas kommunistlik Benemaa neelab selle nõrgestatud riigi peatselt ära, või — mis on palju tõenäolisum — Larkad, Sirgud ja Rõugud peavad hädafunnil abi ja toetust paluma oma siidamejõpradelt — saksa Hitlerimeestelt, kes muidugi ei keeldu neile oma abiandvat kätt firutavast. Oma jüngritele ja järeleahviijatele — Larkadele ja Sirkudele — majanduslikku, diplomaatlikku, sõjalist ja muud abi andes, oleks siis saksa Hitlerimeestel ittemata hõlbust eesti riiki lühikese aja kestel niivõrd oma mõju alla salada ja oma rafukeste võrkur mässida, et Eesti lõpulik allaheitmine saksa marurahvuslaste saapakontsa ja parunite piitsa alla mõiks ühel ilusal päeval toimuda ilma ühegi piisipauguta. Loredamat arenemiskäiku ei oskaks saksa hitlerlased ja Landeswehri parunid wiist joowidagi.

Sellepärast on ka arusaadav, mispärast saksa hitlerlased ja meie parunid nii sooja poolchoiuga suhtuvad eesti „wabadsõjalastele“. Nii firjutas Saksamaal ilunud Landeswehri parunite häälekandja „Baltischer Beobachter“ 15. sept. 1932. a.:

„Gestimaa rahvusliku saksluse ja wabadussõjalaste wahel pole küll just ametlikku liidu-wahetorda, kuid teatawad siimpaatiad on salgamatud. Leiawad aset wastastikused mitte-ametlikud

ja mittesidunud läbirääkimised, ja mõlemi rühma ilmalvaateline üksmeel on wiinud „piiratud vastutusega“ presidendi valimise ühisele tagasilükkamisele.“

) Olgu tähendatud, et too parunite hääletoru pole veel kunagi eeksti „röövriigi“ nime sahu võtnud ilma hammaste firistamiseta — nii sügavalt tema vihkab eesti riiki ja riigitegellasi. Aga ennäe, kui soojalt ta kõneleb eestist „vabadussõjälaste!“ *)

Kuid etis tee oneti „vabadussõjälased“ hirmus suurt lärmi nõndanimetatud „uusfakslaste“ mõistate eest tasumaleksmise asjast. Kas see ei tõenda, et Laakad, Rõugud ja Sirgud on Landeswehri parunite ja muude fakslaste vihasevad wastajed?

Oh ei, mitte põrmugil! „Vabadussõjälaste“ larm „uusfakslaste“ mõistatafu asjas pole muud kui tühine kõmu ja rahvale puru filma puistamine. Et parunitele mõistate eest maksatafu saju, seda Riigikogu otjustas juba 1926. aastal, võttes vastu mõistatafu seaduse. Ühtlasi anti walitusele õigus sõlmida saju asjus erikokkuleppeid üsksite mõisnikkudega soodustatud tingimuste alusel, näitaks pantkirjade wäghalunastamisega lühema tähtaja tessel jne. Ministe erakond, kes oli mõisnikkudele tasumaleksmise vastu, olid sotfjalistid, kes selgatafid, et ajaloolistel, tõblistel ja poliitilistel kaalutlustel tulefid mõistad wõõrandada ilma sajuta. Riigikogu enamus otjustas aga — hoolimata sotfjalistide wastuseisumisest — mõistate kest saju maksata. Rõdigil on meeles, kuidas sotfjalistid tegid ägedat kihutusöödd selle otjuse vastu ja plüüdsid rahwahäaletuse teel tasumaleksmise seadust ära tühistada. Kartes rahwahäaletuse tulemusi, kodanlised erakonnad otjustasid oma häälteenamisega, et mõisnikkudele tasumaleksmise küsimust põhiseaduse järgi üldse ei saawatli rahwahäaletusele peama. Nii jäi rahwahäaletus ära ja mõistatafu seadused jäid jõeisse.

Kus olid „vabadussõjälaste“ lisatõrid siis, kui sotfjalis-

*) Tallinna wene lehe „Westi Dnja“ kaastöölisele on balti parunite „Saksa Kubi“ abiesimees parun G. von M a y d e l l seletanud: „Vabadussõjälaste liidule saksa rahwusotfjalistid suhtuwad poolehõinguga. Kui wabadussõjälased saaksid suuremale mõjule riigielus, siis loodawad rahwusotfjalistid leida nendelt heatahtlikku suhtumist nii enestele, kui ka üldse saksa wähemusrahwusele.“ („Westi Dnja“ 5. aug. 1933.) Oh seda liigutawat sõprust ja salgamatat sümpaantiat! Oh seda naaskelt, mis wäglise wahib totist wälja!

Kid löid ägedaid lahinguid nende küsimuste pärast? Mispärast nad siis ei tõstnud häält ja ei aidanud fihutustööd teha ilma tasuta mõõrandamise heaks? Siis need sunned lõnamehed olid wait nagu jafad.

See näitab, et nad olid mõisnikkudele taju maksimisega täiesti nõus.

Nendefamade teaduste ja korralduste põhjal tuli paratamatult lahendada mõisataju küsimus ka nussakslaste suhtes, keda kogu jõuga toetas ja kaitses jafja riigivallitsus. Kas pole selge, et „vabadussõjalaste“ praegune kisa tegemine pole muud, kui puhaks filmakirjalsus ja kahetsealne wigurdamine? Kõik teapet, mida eesti riik oli sunnitud jafja riigiga sõlmima nussakslaste mõisataju asjas, ei jafja enam ükski mõim ära muuta. Sellepärast mõib nüüd jelle küsimuse ümber teha filmakirjalist larmi nii palju kui jüda kufub. Ja mispärast jeda larmi mitte teha, kui jellega jaaab wäheteadlikkude minnesta filmis tekitada petlikku ampakset, nagu oleks need larmitegijad ei tea kui hirmjad parunite ja jakslaste wastafed.

Kui aga sel larmitsemisel oleks kübeme wõrdki tõtt taga, siis peakfid ometi endifed parunid ja landeswehrlased eesti „vabadussõjalasi“ lugema oma weriwaenlasteks ja wihkama neid oma jüdamae põhjast, nagu nad wihkawad jotsialiste.

Selle ajemel näeme, kuidas Landeswehri parunid otse lõken dawad armastusest eesti „vabadussõjalaste“ wastu, kellega neil olewat „jalgamatu sümpaatia“ ja „ilmawaateline üksmeel“. Eks jee ole selgeimaks tõendusjeks, et kogu larmi tegemine nussakslaste taju asjas on waid jaitfukate ja nürjatu filmakirjalsus.

Samajugune kahetseeljus ja demagoogia on ka jee, kui „vabadussõjalafed“ laial juul larmawad wanade asjade üle, nagu kullafondi summade wäljalaenammine ja lootufeta wõlgade kustutamifed Eesti Pangas jne. Eks teffi otjekohhe jällegi küsimus: mispärast need lõnamehed nüüd tagantjargi larmawad nende wanade asjade üle? Mispärast nendest siis polnud midagi näha ega kuulda, kui need asjad olid walufateks päewa küsimusteks riigikogus, ajakirjanduses ja mujal? Tolleaegfete waeluste ja wõitluste tulemusena fai Eesti Panga wildatale laenupoliitifale lõpp tehtud ja riia wäärnähteid riigielus kormaldatud. Eks olund „vabadussõjalaste“ juht Th. Kõnk juft tol ajal, — 1924. aastal, — wabariigi jfeministiks. Mis-

pärast tema siis ei näidanud, kui kange mees ta on? Või oli temal nende küsimuste harutamise ajal niisama kõva muu, nagu 1. detsembri ööl 1924. a.? Aga siis ei maksaks selle üle nüüd tagantjärele nii suurt lärmi teha.

*

Mis eesti rahwaist siis ootab, kui „vabadussõjalaste“ kättega tajandatud teed mööda saksa hitlerlased ratsutavad Gestisje ja panevad jün parunite piisavalisuse unesti maksma, jeda ei tarvitse pikemalt seletama hakata. Olgu ainult lühidalt öeldud, et eesti rahwaist siis ootaks sihikindel ja halastamatu väljasuretamine. Algaks juurejooneline meie maa asundamine saksa natside löögirühma-meestega ja endiste Landeswehri rööwialkade sõduritega, et meie maa kõige lühema aja kestel muuta puht-saksa maa-alaks. Eriti peab jeda iga asunikt pidama filmas.

Äärmiselt rumal ja lapjeliik oleks see, kes arvaks, et ega's ometi kümneid tuhandeid asunikke saa nende kohtade pealt ära ajada.

Ei niisuguse tühise asja ees saksa wägiwallamehed jää peatuma! Samavähe on neile takistuseks ka see asjaolu, et suur jagu paruneid on oma mõisatasa pantlehtede näol wõi rahas juba kätte saanud, ja et „nussaksa“ parunid koguni on annud allkirja, et neil pole enam misisuguseid nõudmisi eesti riigi wastu oma wõõrandatud mõisate pärast. Ei need asjaolud takista saksa wägiwallamehi eesti asunikke mõisnikult „rööwitund“ maa pealt ära ajamaist! Ennem wõib küll arvata, et asunikult ka kõik tema liikuw wara nii wõi teifiti ära riisutakse — et parunitele maksta waluraha ja „kahjutasu“ maawõõrandamise eest. Et maast ja warandusest paljaks riisutud asunik möödapääsematult langeb näljasurma ohwrisk, see mitte üksnes sugugi ei kohuta saksa wägiwallamehi, waid hoopis selle wastu — jeda nad just tahawad. Nende jüdame soow on ju see, et eesti rahwas wõimalikult rntem sureks wälja. Seda rntem jaoks siis meie maa saksa asunikudtega täis asundada.

Seda peaks meie asunikud omale hoolega kõrwa taha kirjutama. Teadku iga asunik, et toetades „vabadussõjalaste“ demokraatia-waenulikku liikumist, mis on waid teetajandajaks maa-

deahnitsetwale saksa marurahwuslusele ja Landeswehri parunite piitsawalitsusele, nad oma käega punuwad iseenes- tele poomisenööri.

Kõik ka põliste ootutalude omanikud ärgu armaku, et siin ja wägivaldamehed jääwad auferatuses peatuma nende põlluritate ja kuppitsakiwide ees. Küll leitakse abinõud, kuidas ka nende ära riisuda nende maa ja warandus, et muutseda maad asundamiseks hitlerlaste löögiriühmlaste jaoks. Pidagu meeles igati, et saksa marurahwuslikud wõimamehed ei arvesta miskiisuguste kõlaliste ega õiguslike kaalutlustega. Minult toores ja halastamatu rusikawõim on see, mida nemad austawad ja mis peab kõiki küsimused lahendama.

Waat, mispärast hitlerlaste ja Landeswehri parunite lehed nii soojalt pooldawad eesti „wabadussõjalaste“ marutagurlist demokraatia-waenuliku liikumist. Küll need rahwa rõhujad juba oskawad õigesti ära tunda ja aimata, mis nendele on kasulik! Nad teawad, et „wabadussõjalased“ on waid teetasaandajateks ja pinna ettevalmistajateks hitlerlastele ja Landeswehri rõõw-salkadele. Kas võib keegi kahelda, et nad ka oma rahadega hõldesti toetawad seda liikumist? Kuigi siis muidu need hiiglarahasummad on saadud, mida „wabadussõjalased“ kahel käel wälja loobiwad, ujutades oma kihutuskirjandusega, mitme-wärwaliste plakatitega ja palgaliste kihutuskõnalejatega terve maa üle?

Silmaspidades kõiki eespool kirjeldatud asjaolusid, peaks iga aus eesti isamaalane lugema oma pühimaks kohujeks selgitada oma kaaskodanikele igalpool, kus selleks leidub sobivat võimalust, milline surma-hädaoht ähwardab eesti rahvast, kui parunite ja hitlerlaste palawam siidamesoow läheks täide ja waba rahwawalitsuslik kord Eestis warijeks kofku. Raudteewagunis, kullitjal, wallamajas, piimameiereis — igalpool, kus kumlete hawakspanewat mõnitamist rahwawalitsusliku riigkorra kohta ja wäewõimwalituse ülistamist, — igalpool tuleb sellele kõige kindlamini ja järsumini wastu astuda. Kaalu peal on eesti rahwa wabadus, elu ja õnn! Seal ei tohi keegi külmaks ega loinks pealtwaatajaks jääda!

Kaske ja hädaohtriku ehituse teewad need, kes „wabadussõjalaste“ eelnõu loewad küll väga puudulikult, kuid siiski armawad paremaks selle poolt hääletada sellepärast, et praegust põhiseadust nende arwates on ilmtingimata tarwis muuta. Kui mõni wast loodab, et edaspidi saab need puudused uue rahwa-

hääletusega ära parandada, siis võib see lootus kergesti osutuda petlikuks. Kui „vabadussõjalaste“ eelnõu võetakse vastu, siis on demokraatlik lord Cestis purustatud ja edaspidine asjade areng ähvardab minna oma raudset rada, kuni ühel ilusal päeval saksa pruunfärgimehed ja Raudesõjehri parunid on Cesti peremeheks.

Ei ole kahtlust, et meie riigi valitsemise korda tuleks õige põhjalikult parandada nii mitmeski suhtes. Osalt on seda väga hästi võimalik teha praeguse põhiseaduse piirides, mille alusel eesti rahvas võitles läbi raske vabadussõja ja ei millestki rajas korraldatud riigi. Kahtlemata leidub aga ka põhiseaduses mõnesuguseid puuduseid, mille parandamist tuleks tõsiselt kaaluda. Üks sellane puudus on näiteks see, et rahvas ei saa otsekohele rahvahääletuse teel riigikogu laiali jaata. Grafordsetel aegadel, kus rahva meeleolud võivad liihikese aja kestel järsult muutuda ja riigikogu meeleoludest kõvasti lahku minna, peaks rahval võimalus olema vana riigikogu enne tähtaega laiale jaata ja uued valimised toime panna. Aga niihästi see, kui ka teised põhiseaduse muudatused, mis võiksid tõsiselt kõne alla tulla, peaksid olema asjatundjate poolt põhjalikult läbiharutatud avalikkudel koosolekutel, ajakirjanduses, kongressidel jne. jne. Minult siis saab põhiseadus tööpoolest **parandatud**, aga mitte **halvemaks muudetud**.

Seda põhiseaduse eelnõu, mis nüüd tuleb rahvahääletusele, pole aga mitte kufagil avalikult jõelutud ega läbikaalutud, enne kui ta esitati riigikogu juhatussele — rahvahääletusele panemiseks. Sõegi „vabadussõjalaste“ kongressile ei antud võimalust selle kohta oma arvamist avaldada, kas teda vast ei tuleks ühes või teises punktis muuta. Neli meest olid salamahti eelnõu üle-pea-faela kofku flopsinud ja kolm-neli päeva enne kongressi riigikogu juhatussele ära annud. Kongress võis seda ainult tagantjärgi teatavaks võtta, ilma et tal enam vähematti võimalust oleks olnud ühtegi komma või semikooloni parandada. Pärast näidatigi asjatundjate poolt õigus-teadlaste feltfides ja õigusteadlaste päeval, et see eelnõu ähvardab riigi valitsemise korra hoopis fasshi ajada, kuna temas peitub suur hulk vastolusid ja arusaamatusi, nagu sellase üle-pea-faela tehtud töö juures teistiti ei võinudki olla. Nii tahetakse „parandada“ riigi kõige tähtsamat seadust, mis on kogu riigielu aluseks ja vundamendiks! Ja rahval pole kõige selle kohta münd velda, kui hääletagu emb-kumb kas poolt või vastu! Raske on omale ettefnjutada jõhkramat ja hoolimatumat ümberkäimist rahwaga ja avaliku arvamisega!

Uga neilhamadel harradel jattub häbematuist suure juuga päewast päewa rüüstata erakondade hinnja „diktatuuri“ üle sellepärast, et erakonnad valimistel esinewad kandidaatide nimetirjadega, kus walijal on võimalus suure hulga nimetirjade wahel walida ja igas nimetirjas allatriiputamiseega seda kandidaati, keda tema eriti usaldab, esitohale tõsta. See olewat hirmus rahwa „wägistamine“ erakonnafomiteede poolt ja kandidaatide „kaela määrimine“ rahwale. Uga waat see, kui neli meest oma wahel soperdawad kofku ühe wigase põhiseaduse muutmise eelnõu ja jalamaid paremad rahwahäältesele, ilma awalikule arwamisele võimalust andmata seda eelnõu enne läbi kaaluda, kas teda wast mõnes iihitasjas ei tuleks muuta ja parandada, — kas see pole ometi tuhat korda hullem „erakonna diktatuur“ ja walijate wägistamine? Kas see jällegi ei paljasta päewajelgelt, kuimõrd „wabadussõjalaste“ rüüstamine „erakondade korruptsiobni“ üle on läbi ja läbi filmatirjalik ja feesmiiselt täis walsust ning kahokeelust? Uga need inimesed ise kõnelewad wahutawal juul aujusest ja „riigielu terwendamistest“!!

Me oleme aga kaljukindlast weendunud, et „wabadussõjalaste“ wõlts ja kahokeelne demagoogia ometi ei jaks neid ihaldatud eesmärgile wiia. Eesti rahwa elujõud ja elutahed pole mitte weel mardunud. Me teame, et meie rahwas oma jügewamast hingepõhjast armastab wabadust ja wihtab hitlerlaste ning Landeswehri parunnite piitsawalitsust, mida „wabadussõjalaste“ ninamehed — kas täie teadmisega, wõi ääretu rumaluse ja wastutamatata kergemeelsuse pärast — tahawad eesti rahwale kaela kistuda. Sellepärast sülitab eesti rahwas kõige suurema põlastusega oma sunist wälja selle ministajaliste wõimurahnitsesjate kamba, kelle kogu tegewus pole muud, kui häwa kaewamine wabale eesti rahwale. Nende põhiseaduse eelnõu suhtes ei tohi ühelgi eesti isamaalasel, ühelgi anjal eesti kodanikal olla teist seisukohta, kui

hääletada sellele wastu

ja teha kõige energilisemat kihutustööd, et kõik kodanikud ilmnuksid 14., 15. ja 16. oktoobril hääletamise kastide juure ja hääletaks selle eelnõu wastu.

Widage meeles: iga üleliigne hääle selle eelnõu wastu on üheks üleliigseks telliskiwiks selles müüris, mis peab eesti rahwast kaitsema Landeswehri parunnite hädaohu wastu! Mida kõrgemale

ferkib see müür, mida rõhuvama hää-
teenamusega rahvas lükkab tagasi jelle
hukatusliku eelnõu, seda kindlamad
võime olla, et iialgi ei lähe saksa vägi-
wallameestel ja Landeswehri paruneil
korda waba eesti rahvast oma orja-
ikkesse heita!

Kõik hääletamiskastide juure 14.,
15. ja 16. oktoobril — wiimane kui üks
mees ja naine!

Kõik hääled üksmeelselt

wa s t u!

Eduard Wilde

Mida võime oodata „vabadussõjalastelt“?

Üks kirjastuseühing on pööranud rea kultuurtegelaste poole järelelöömisega, kuidas nemad suhtuvad „vabadussõjalaste“ liikumisele. Saadud vastuste hulgas, mis peatselt ilmuvad trükkis, väärib suurimat tähelepanu Eduard Wilde oma. Selle kirjastuse ja Ed. Wilde lahkel loal avaldame siin selle vastuse — ruumipundusel weibi lühendatult. Nagu näeme, langeb eesti kirjanduse suurmeisteri hinnang „vabadussõjalastele“ täpselt ühte käesolevas raamatus antud hinnanguga. Olgu järelelõigatud, et Ed. Wilde on hea asjatundja poliitilistes küsimustes, mida tema on põhjalikult tundma õppinud välismaal maapausi elamise aastail.

Ed. Wilde kirjutab:

„Kas on fashismi meie niinimetatud vabadussõjalaste liikumise kujul meie oludes loomulik? Kahilemata, kui võtta see liikumine sellena, mis on fashism mujalgi, nimelt haiglane nähtena. Sest üks ole meilgi omajaga neid omuseid, kes on pörutada saanud maailmasõjale järgnevad ümberpaistatusest majanduslikul ja sotsiaalsel alal. Vägivallale kalduvad an- ja võimuvahed hüsteerisid neile omaise energiaga on hakanud juhtideks, nende sugestioonile kergesti alistunud neurasteenikud moodustavad suurema osa nende pooldejais, kuna teine osa rekruteerub fassellist seiklejais, kriminaalseist saagitsejais ja tavalisest passipoisist. Kui Saksamaal just majanduslikult laostatud ja sotsiaalselt deklassseeritud kodanline keskkond on see, kes andis ja annab Hitleri armeele selgroo, siis etendavad meie Sirkusele väes peale waraliliselt allakäinute tõhusat osa samast ühiskonnaklassist pärit olevad „halja offa“ sõjajad — kõik need noored pettunud, keda paiskavad meie kesikoolid ja ülikool igal poolaastal iseseiswasse ellu, ilma et neil leiduks võimalust nende haridusele vastawaks teenistuseks, liati veel loodetud heaks härrasmehe karjääriks. Mõisuguseile ainelise pundusega lootusetult rabelewaille des-peraadodele on tere tulemast iga liikumine, olgu see nii rumal kui tahes, mis tõotab laiakest demagoogi-kõrbedest mürtswuat lõppu kõigele olewale ning hilgawat algust ja iga kõigele tulewale riigis.

Poliitiliselt enamasti mõhitud, on need paremuse lootjad sõgedad inimeskujad: kiskap „Duce“ teeb! Et selle „Duce“ ja tema käsilaste kõned ja kirjutised kühisevad läega katsutawais tobedusist, walelikest kujuklusist, petlikest lubadusist, keda inimeskujaja tunnetada ja taibata ei tahagi, kuigi ta ehk jaksaks. Ta muudkui jookses lõditsutades oma imetegijaille järgi ja rõõgib: „Heil! Heil!“ Mis on ammu teada kõigile maailmale, see ei saa sellisele sõgedale kunagi teatawaks, et nimelt fashistlik Itaalia näitets on demokraatliku ja parlamentaarse Prantsuse

f u s m a a a kõrwal waib peost suhu elaw kehwi. Ja seda 11-aastase fashistliku jõupingutuse ning „imetegemise“ järele! Samuti wõiksid meie järelehtnud fashistid teadlikud olla tõsiasiast, et S a f s a m a a l iffa enam pinda hakkab wõitma pettumus sealsse imetegija suhtes, kes tegemist teeb aiwa tühitillufeste opereti-„imetegudega“ (nagu raamatute põletamine awalikel platšidel, kodanike aarialise päritolu uurimine, laenuandmine pruutpärilede, idiootide steriliseerimine jne.), kuna vähemal kui algufti pole tehtud nende suurte, põhjapanevate uuendustega, millega meelitati masse rahwusjotfialistlikku mõrda, nagu suurekruntide riigistamine fisekolonifatsiooni tarbeks, pankade natsionaliseerimine, suurejooneline „töömuretsimine k ö i g i l e“ ja palju muud. Pettunud ollakse samuti jumaldatud „Jähreri“ wälispoliitikast. Laialdualiselt töötatud Versailles'i lepingu purustamisest, mis muu seas pidi „kolmanda riigi“ kaardilt kustutama wihatud „Poola koridori“, on waheljal saanud häbelik wiikatus, et Saksamaa enne kümme aastat ei taha (see on: ei jõna) „Versailles'i diktaadi häbiplakkide“ kustutamisele asuda. Aga kindlasti ei jõna ta seda sõjalisel teel ka kümne aasta pärast, sest Saksamaa on, tänu rahwusjotfialistlikule reshiimile, kangele aegadeks nii hiilgawalt isoleeritud, nii tihedasti ümberpiiratud waenulikest wõi vähemalt mittesõbralistest riikidest, et sõda wõiks talle ihatud loorberite asemel kergesti tulla uue ja palju kibedama rahudiktaadi. Saksaa wälispoliitilistele fiaskodele paneb tipu otfa tema wahelord A u s t r i a g a. See wälse hõimumaa, mis enne Hitlerit waimustusega propageeris ühteliitumist suure saksaa wabariigiga, ei taha sellest enam kuulda, waib on rahwusjotfialismile fulgenud kõik ukfed ja afnad, sest ta ei tihfa kaasa teha Saksaa langust õiguserligist kellaegsele barbaarsusse. Wälse Austria ei karda Saksaa suuriiki, teades, et riik, kes enam kui poole oma kodanikest õiguslikult on ära wägistanud, seisab sawist jalgel. Ei karda Hitleri Saksamaad ka sama wälse Tšehhoslowakkia. Isegi tiiluse Läti julges Saksale toona näidata hambaid. Napoleoni ajast faadil ei ole saksaa natsiooni prestiiif näinud nii madalat taset kui praegu.

Mis faaks küll waese Eesti prestiiifist, kui wastutusundeta demagogial ja poliitilisel nühimeelsusel lähaks korda teda hitlerlikuks „totaalriigiks“ tasakülitada? Üks on kindel: need demokraatlikud riigid, kes meid meie wabadusefõjas aineliifelt aitafid ja moraalselt toetafid, jätafid meid mõnes tulewases fõjas külma rahuga kõigest sellest ilma. Nut wälislaenu me enam kufagist ei faaks. Meie liit Lätiga laguneks, meie sõprus Sobmega jaheneks nullpunktini. Me olekfime eraldatud nagu rott lõffus.“ —

Edasi kirjaniil näitab, kuidas „wabadusefõjalaste“ liifumise lewifus on kaasa aidanud see, et wälseste olude tõttu meie parteifid on weel wäga wiril ja andefaid parteitegelasi riikliku ja fofiaalse fõdametunnistusega on wäga wähe. Ka praeguse walitfufe tegewus on palju kaasa aidanud Sirk-fashismi lewifus. Edasi kirjaniil jattab:

„Arwustades meie erafondi ja walitfusi on poliitilisel mõhilul kobe argument westitafust wäljas: demokraatism on fõüdi! See on otfe seefama, kui wäidaks keegi: kirik on fõüdi, et pastor halwasti jutlustab! Mõ tunneks lihtfalt selles, et eesti kodanlus weel demokraatlik olla ei f u n d a e g a o s k a, ta peab seda alles õppima. Ta on weel wärskest pärit moonallufe kolladest ja laanefõrbedest.

Aga kas siis need, kes meie erakondi ja nendest koostatud walit-
fusi nii üleolewalt tahawad asendada, — kas siis meie „wabadusföja-
lased“ on pärit kuskilt mujalt? Kust künnast on n e m a d siis riigi-
mehelisi tarkusi ja woorusi joonud, et mõida meid nihiid korraga pare-
mini walitsebada? Nende juhid on tuntud kui isikud, kelle waimne
kwalifikatsioon ei ületa ühegi suhtes testpärastuse halli taset, kipub
aga mõne suhtes jääma kaugele alla selle. Kui mitte teatud kasarmu-
kultuuriga rahwad maailmasföjast jaadid poliitiliselt nii kohutawalt
poleks rumaldu nud, siis poleks meil praegu fashistlikku liiku-
mist, sest rumalus on antud aegadel nakkushaiguselks ja muidu täie
aruga rahwaste alawäärilistele osadele.

Millist hädaohtu näen „wabadusföjalaste“ liikumises waimu-
elule, demokraatiale, Eesti iseseiswusele?

See liikumine seisab meie ees — ühel käel landeswehrlik
parun, teisel käel kaafakutsutud papp. See koalitsioon on pro-
gramm. Ja see programm on sitikmust tagur l u s. P ä ä s e b see
koalitsioon oma programmiga wõimule — olgu
legaalsetel, olgu wägiwajdsel teel — siis lüüakse
meil kõhe kõigist tornidest surmakella wabale
waimuelule ja demokraatiale ning kord hiljem
riiklikule iseseiswusele. Kodanikust saab alam.
Politsei hitlerliku komisjari näol kirjutab riigialamale täpselt ette,
kuidas ta peab mõtlema, kõnelema, kirjutama, teretama, kõhatama,
nina nuustama. Kes ei pareeri, see antakse rawimisele fadistlikku
„abipolitsei“ kätte ja saadetakse, kui tal veel pisut hinge sees, järele-
rawile kuhugi koonduslaagrisse. Mii walitsetakse, kui on erakonnad
tapetud, et saaks walitsebada tapjate erakond ük s i n d a. Ja ilma mil-
legi kontrollita. Sest ajalehti toimetab sama walitsuse politsei ning
Mii gitogun peab igawest puhkust.

Siis alles, waene eesti taat, õpiksid
tundma, mis on korruptsioon! Ega sa siis enam
küsida tohi, kuhu sinu maksudena wäljapressi-
tud kroonid lähewad. Sina muudkui maffa
ja pea lõnab. Kui sõandad Toompeale ronida ja
wiikfatabada, siis lähed sul nagu Muia meestel
75 aasta eest. Sest ihunuktlus, kallid wend, see paruniteriigi
peamine kultuuritunnus, on Saksamaal seaduslikult maksmas, ning
Saksamaalt tulewad ju meilegi kõik head asjad, nagu adwokaat Sirgu
ja erukindral Darla kogu ürituski Eesti riigi hunniseerimisels. Kui need
päewad minu õnnetuma Eesti üle peaksid tulema, siis lõõn filmad
maha haritud maailma ees ja nutan h ä b i p ä r a s t, et olen eestlane.

Kas ja kuidas selle liikumise wastu mõidelda? Muidugi mõidelda,
ja waimurelwadega mõidelda. Waimuwõitlus lakkab alles siis, kui
tullakse füüsilise wägiwallaga. Sellele pannakse sama relw wastu, kui
riik peaks unustama oma põhiseadusliku kohustuse tüüril olewa walitsuse
nõrkuse wõi oimetuse pärast. Ega me sakslased ole, et ajame lödisedes
hitlerlikke püsti, kui bandiitide täägid juha meie kaela lõpitawad.“

Ed. Wilde mehistele sõnadele olgu weel järgmist juurelisatub.

Eesti „wabadusföjalased“ loewad kangesti „isamaalikuks“ ja
„rahwuslikuks“ kõike seda, mis wabas Gestis riigielu alal kordasaa-
detud, halwatspanewalt maha kiskuda ja hästi paksu pori sisse tallata,
teiselt poolt aga fashistliku Itaalia „saawutisi“ kõigil aladel taewani
ülilstada. Tõelikud arwustiku andmed aga näitawad, et

Põikidel, aladel on Cestiriigis juures seis-
wuse ajal tehtud rohkem ülesehitawat tööd, kui
Itaalias sama ajalestel (muidugi kui ei jäeta arvesta-
mata, et Itaalia on enam kui 40 korda Cestist suurem). Meil on
teostatud maareform — üks suuremaid ja sügawamaid Euroopas. On
asutatud ligemale 50.000 uut põllupidamist ühtselt. Selleks on riik
kulutanud auferuusi aratawad summad. Sellele laenuatusele refo-
rmile pole Itaalias mitte midagi võnu seada maasõude korraldamise
alal, mis Itaalias pole kaugeltki hülgawad. Aga ka maaparanduse
ning üldse põllumajanduse edendamise alal on Cestis wõrdlemisi roh-
kem ära tehtud, kui Itaalias. Need mõnifada footalu, millega Mus-
solini õuelaulikud teewad „Ducele“ suurefuulist reklaami, on tühi-
näe suure Itaalia koht. Ka hariduse, kooli ja muude alade kohta
wõib sedasama kiinitada.

Arwesse wõtta tuleb aga weel seda, et eesti riigitegelased alus-
tasid riigi loomist täitsa paljaksäi ja ilma rahapennita, ja et meie
maa oli sõjast, rewolutsioonist ja okkupatsioonist rängasti ära laasta-
tud, kuna Itaalia on wana riik ja hulga wähem kannatas ilmasõjast.
Cesti riigi wundamente rajades tuli samal ajal pidada raskest waba-
dusõda. Kui kõike seda silmas pidada, siis oleks küllalt põhjust
teatawat uhkust tunda selle üle, mis Cestis sellest hoolimata on
kordasaadatud. Muijal maailmas isamaalased ja rahwuslased liidawad
oma isamaa saawutisi ja katsuwad neid ifegi suureks puhuda. Cesti
„wabadusõjalaste“ „isamaalased“ talitawad aga risti wastupidi.

Piibel jutustab Noa poegadeist — nemad hirmitanud oma isa
üle, kui see joobnult porise füllus. Cesti „wabadusõjalased“ trum-
pawad Noa pojad weel kaugelt üle: nemad ise tõttawad oma isamaad
halwaks panu poriga üle walama ja hästi mustaks määrima, —
liiati weel päris ülekohtuselt, — ja silmanähtawalt
walmistab niisugune sadistlik toiming neile väga suurt hingelist
lõbu. Seda näeme nende häälekandjast, mille weergudel wäsimatult
korratakse, et „riigi ja rahwamajanduse alal ei ole Cestis mitte
midagi positiivset loodud“ ja meie wabariik olewat „nagu mõni
kraawijooksnud loom“. Warematel aastatel wõis niis-
guist ilmselt pahatahtlikku, ülekohtust ja halwaks panewat eesti riigi
mõnitamist leida waid Pandeswehri parunite Saksamaal ilmuwates
hääletoitudes. Nüüd on parunitele jäänud truu abimees eesti
„wabadusõjalaste“ näol.

Aga kas wõib „wabadusõjalaste“ juhtidelt midagi paremat
oodata? Üks wanasõna ütleb: iga linn laulab nii, nagu ta noff on
loodud. Kas wene ajal keegi kunlis midagi Andres
Sarkast? Kas on see mees wene ajal sõrme otsalekki liigutanud
miskisuguse isamaaliku või rahwusliku eesti asja heaks? Sellest pole
keegi mitte midagi kuulnud. Teenis waid truuult wene tsaari. Cesti
isamaa tuli mehel alles siis meelde, kui sõjast tüdinenud wene soldatid
hakkasid ohwitseri maha tapma. Kuni eesti riigilt sai hülgapensiooni,
oli rahul, kui aga lehw riik oli sunnitud pensiooni kärpima, siis hakkas
müratsfema ja lapuat tegema. Kui wõrd Nõugul isa-
maa õnn ja käekäik seisab sõdame lähedal, — eks
sellest kõnele 1. detsember 1924 küllalt selget
keelt! Niisugune on nende meeste „isamaalikus“ Põle imestada, et
parunnid on nendest nii wainrustatud.

— Small letters make small —
language is language

~~Hind 5 senti~~